

Een nieuwe generatie Nederlands-Caraïbische schrijvers: 2010-2020

Geschreven door Michiel van Kempen

Schrijvers uit Suriname en de voormalige Nederlandse Antillen konden tot voor kort moeilijk betiteld worden als een generatie, al bereikten sommige een groot publiek: Albert Helman, Cola Debrot, Frank Martinus Arion, Edgar Cairo en Astrid Roemer (P.C. Hooftprijs 2016) en wat recenter ook Karin Amatmoekrim, die goed scoorde met haar roman *Het gym* (2011). Maar opeens is er een geheel nieuwe schrijversgeneratie opgestaan die zich manifesteert met een hoog ambitieniveau en werk van bijzondere kwaliteit.

Zij schuiven aan bij spraakmakende televisieprogramma's, schrijven voor landelijke dagbladen en belangrijke tijdschriften en worden uitgegeven door grote uitgeverijhuizen. De Curaçaos-Nederlandse Radna Fabias schoot met haar dichtbundel *Habitus* (2018) als een komeet omhoog: zij haalde er vijf grote literatuurprijzen mee binnen, waaronder de Grote Poëzieprijs 2019. Ook Etchica Voorn, Johan Fretz, Gershwin Bonevacía, Dean Bowen en Roberta Petzoldt vielen in de prijzen.

Radna Fabias is geboren op Curaçao, maar bijna alle andere auteurs zijn geboren in Nederland, uit één of twee Caraïbische ouders. Zij betonen zich wel betrokken bij het Caraïbisch gebied, maar horen niet langer tot de 'migrantenliteratuur'. Zij schrijven in het Nederlands, al nemen zij elementen uit allerlei talen met groot gemak op in hun teksten. In hun werk is wel te zien dat zij 'bi-cultureel' zijn, maar klassieke migratiethema's als aanpassing, discriminatie en vervreemding zie je weinig bij hen en als ze opduiken dan toch vaak speels, gelaagd en complex. Hun maatschappelijke positie is wel in sterke mate bepaald door debatten rond Black Lives Matter, slavernij, dekolonisatie en diversiteit. Naast *blackness* als focus van debat, stellen zij ook kritische vragen over *whiteness*.

Vrijheid van vorm

Dichters als Dean Bowen, Radna Fabias, Roberta Petzoldt en Michael Tedja permitteren zich een enorme vrijheid van vorm. Ze gebruiken de hele bladspiegel, alle tekens van het toetsenbord, lange opsommingen, stukjes uit enquêtes, compleet zwarte pagina's, allerlei lettertypes. Onderscheid tussen poëzie en proza wordt bijna willekeurig, zoals ook in de experimenteel autobiografische roman *Brilljante man* (2018) van Michael Tedja. De poëzie loopt vaak over in *rap* en *spoken word*: Dean Bowen, Johan Fretz en Gershwin Bonevacía zijn fameuze voordrachtskunstenaars. Bowen werd de stadsdichter van Rotterdam, Bonevacía die van Amsterdam.

Een bijzonder onthaal viel J.Z. Herrenberg ten deel met zijn roman *Nederhalfmond* (2018) het eerste deel van het tweeluik *Door het oog van de cycloon*. Qua taalintensiteit doet het boek niet onder voor een poëziebundel. Het is een complex en bijzonder barok verteld verhaal, vol literaire verwijzingen en het is eigenlijk niet goed samen te vatten: het cirkelt rond een schoolfeest. Zwarte humor – in veel betekenissen van het woord – is wel besteed aan deze schrijvers. Julien Ignacio maakt in een van zijn theaterteksten de grap die hij ook debiteerde op de Caraïbische Letterendag in het hartje van de zwarte Bijlmer: 'Je kunt zeggen wat je wilt van de slaven, maar ze hadden tenminste werk.'

Ontdekkingstochten

De ontvankelijkheid voor 'zwarte cultuur' heeft ook een merkbaar effect gehad op mensen die in een witte Nederlandse culturele omgeving opgroeiden, en die zich gingen bezinnen op hun afkomst. Zo publiceerde [Raoul de Jong](#) vijf boeken waarin multicultureel Nederland geen spoor heeft achtergelaten, om dan opeens het land van zijn vader – Suriname – te ontdekken en daarover *Jaguarman* (2020) te publiceren. Hij gaat erin op zoek naar wat de cultuur van zijn Surinaamse vader hem heeft gebracht. Vergelijkbare 'ontdekkingstochten' ondernamen Etchica Voorn met haar roman *Dubbelbloed* (2017, Opzij Literatuurprijs) en Johan Fretz met *Onder de paramaribo* (2018, Boekhandelsprijs). Ook Bodil de la Parra schaarde zich met *Het verbrande huis* (2019) in dit rijtje: zij tekent haar tantes, die zij ontmoet in Suriname, waar zij ervaart dat zij als lid van een joodse familie, toch veel Surinaamser is dan zij dacht.

Chris Polanen schreef met *Waterjager* (2017) een alternatieve *homecoming*-roman die zich afspeelt in een ondergelopen Suriname, waar als in een actiefilm geweld het leven bepaalt. Curaçaoënaar Chesley Rach vertelt in *De terugkeer van Ricardo Bonifacio* (2016) het verhaal van een man die terugkeert naar zijn geboorte-eiland en die nogal wat grenzen over moet, vooraleer hij zich weer kan verzoenen met de eilandelijke cultuur; carnaval en sexy dames helpen daar wel bij. Met zijn roman *Het wonder van Santa Clara* (2018) tekende Rach het verhaal op van een aardbeving in een Latijns-Amerikaans dorp, een verhaal van magisch-realistische allure waarin de maat wordt genomen van de kleine mensen met hun vrije wil tegenover de krachten van de Voorzienigheid.

Psychologie van Surinamers in Nederland

In *Kus* (2018) van Julien Ignacio spreekt een vader zijn zoon toe die in een ziekenhuisbed in coma ligt, een verhaal over leven en dood. De vader realiseert zich hoe vaak hij afwezig is geweest in het leven van zijn zoon. Zijn relatie met zijn ex die aan de andere kant van het bed zit, is ijsig.

Diana Tjin schreef drie romans: *Het geheim van mevrouw Grünwald* (2017), *Een Bijlmerliedje* (2018) en *De catalograaf* (2020). *Een Bijlmerliedje* is het adolescentenrelaas van een meisje dat haar tienerjaren beleeft in de nog in aanbouw zijnde Amsterdamse polderwijk Bijlmermeer. *De geur van bruine bonen* (2020) van Henna Goudzand

Nahar wroet nog het diepst in de psychologie van een Surinaams gezin in Nederland; zij laat op tal van bladzijden subtiel merken hoezeer de slavernijgeschiedenis ook in een moderne setting kan doorwerken. Intussen passeren ook tal van zaken die kenmerkend zijn voor mensen die een andere cultuur met zich meedragen, zoals eetgewoonten en de keuze tussen *gestraightend* en kroeshaar.

Vervoering (2014) van Shantie Singh is een brede generatieroman over de migratie van Brits-Indische voorouders van India naar Suriname, en van Suriname naar Nederland. Het boek is heel dicht op de huid van hindoestanen en hun gebruiken geschreven, op zowat elke bladzijde hanteert de auteur termen in het Sarnámi of Hindi (talen van de Surinaamse hindoestanen) – het boek heeft een vijf pagina's lange verklarende woordenlijst. Haar tweede roman, *De kier* (2020), is van grote maatschappelijke actualiteit: het gaat over migrantenvrouwen uit traditionele culturen die door hun traditionalistische echtgenoten en families binnenshuis worden gehouden en zich niet kunnen ontplooiën.

Al deze nieuwe Nederlands-Caraïbische schrijvers oriënteren zich op Nederlandse en internationale literatuur; zij zijn tegelijkertijd kosmopolitischer maar ook meer dan voorheen geworteld in Nederland.

Verder lezen

- Michiel van Kempen, 'Een banaan afpellen, een bloedende banaan. Een nieuwe generatie in de Nederlands-Caraïbische literatuur', in: Michiel van Kempen (red.), [Het andere postkoloniale oog. Onbekende kanten van de Nederlandse \(post\)koloniale cultuur en literatuur](#) (Hilversum 2020) 289-303.
- Raoul de Jong, '[Iets over het N-woord](#)', in: Christien Brinkgreve, Eric Koenen en Sanne Bloemink (red.), *Taalkracht. Andere woorden, andere werelden* (Leusden 2020). Ook verschenen op de site Caraïbisch Uitzicht, 5 mei 2020.
- Jos de Roo, '[Hollandse hovaardij. Moderne Surinaamse schrijvers over Nederland](#)', in: Theo D'haen (red.), *Europa buitengaats. Koloniale en postkoloniale literaturen in Europese talen* (Amsterdam 2002) 199-246.
- Wim Rutgers, '[De Nederlandse Antillen en Aruba](#)', in: Theo D'haen (red.), *Europa buitengaats. Koloniale en postkoloniale literaturen in Europese talen* (Amsterdam 2002) 247-288.
- Wim Rutgers, [Beneden en boven de wind. Literatuur van de Nederlandse Antillen en Aruba](#) (Amsterdam 1996).
- Michiel van Kempen, [Een geschiedenis van de Surinaamse literatuur](#) (Breda 2003).
- In de reeks 'Tekst in context' verscheen een editie van de eerste roman over de slavernij, [De stille plantage van Albert Helman](#), met veel toelichtingen. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2019.
- Yra van Dijk, 'Media, materialiteit en relatie in Astrid Roemers *Lijken op liefde*', in: Michiel van Kempen (red.), [Het andere postkoloniale oog. Onbekende kanten van de Nederlandse \(post\)koloniale cultuur en literatuur](#) (Hilversum 2020) 231-240.

<https://www.literatuurgeschiedenis.nl/21e-eeuw/een-nieuwe-generatie-nederlands-caraibische-schrijvers-2010-2020>